

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

7/15141
ACILE-GÜRELLİ

Sayı : B.13.SGB.0.13.00.00-610- 2034
Konu : Yazılı Soru Önergesi (7/15141)

11 Haz 2010

040794

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 28/06/2010 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-24156 sayılı yazınız.

İstanbul Milletvekili Sebahat TUNCEL'e ait 7/15141 Esas No'lu yazılı soru önergesi Bakanlığımızca incelenmiş olup konuya ilişkin bilgiler ekte sunulmaktadır. Bilgilerinize arz ederim.

Ömer DİNÇER
Bakan

EK : 1 yazı

İnönü Bulvarı No:42 Emek 06520 Ankara
Tel : 0312 212 20 72 – Faks : 0312 215 18 00
www.csgb.gov.tr

İrtibat : E. YARDIMCIEL Memur
Tel : 296 64 39
e-mail : eyardimciel@csgb.gov.tr

İSTANBUL MİLLETVEKİLİ SEBAHAT TUNCEL'İN 7/15141 ESAS NO'LU YAZILI
SORU ÖNERGESİNE İLİŞKİN CEVAP

Bakanlığımızca tersanelerde meydana gelen iş kazaları ve ölümlerin önlenmesi amacıyla bir çok eğitim, bilinçlendirme ve saha çalışmaları yapılmakta ve bunun yanında soruna kalıcı çözümler getirilmesi amacıyla mevzuatla ilgili de bir çok çalışma gerçekleştirilmektedir. Taşeronlaşmayla ilgili yapılan yasal düzenlemeler de bu çalışmaların içinde yer almaktadır.

Bilindiği üzere, 4857 sayılı İş Kanunu 10/06/2003 tarih ve 25134 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu Kanunun 2 nci maddesinin altıncı ve yedinci fıkralarında, *"Bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren ile iş aldığı işveren arasında kurulan ilişkiye asıl işveren-alt işveren ilişkisi denir. Bu ilişkide asıl işveren, alt işverenin işçilerine karşı o işyeri ile ilgili olarak bu Kanundan, iş sözleşmesinden veya alt işverenin taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden alt işveren ile birlikte sorumludur.*

Asıl işverenin işçilerinin alt işveren tarafından işe alınarak çalıştırılmaya devam ettirilmesi suretiyle hakları kısıtlanamaz veya daha önce o işyerinde çalıştırılan kimse ile alt işveren ilişkisi kurulamaz. Aksi halde ve genel olarak asıl işveren alt işveren ilişkisinin muvazaalı işleme dayandığı kabul edilerek alt işverenin işçileri başlangıçtan itibaren asıl işverenin işçisi sayılarak işlem görürler. İşletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işler dışında asıl iş bölünerek alt işverenlere verilemez."

hükmü öngörülmüştür.

Nitekim, Yargıtay 9 uncu Hukuk Dairesinin 21/07/2008 tarihli ve E.No:2008/23429, K.No:2008/20721 sayılı kararında, "4857 sayılı İş Kanununun 2 nci maddesinin altıncı fıkrasının son cümlesi uyarınca asıl işveren, alt işverenin işçilerine karşı o işyeri ile ilgili olarak bu kanundan, iş sözleşmesinden veya alt işverenin taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerden alt işveren ile birlikte sorumludur. Bu düzenleme, asıl işverenin sorumluluğunun genişletilmesi olarak değerlendirilmelidir. Bu durumda, ihbar, kıdem, kötü niyet ve işe iade sonucu işe başlatmama tazminatları ile ücret, fazla çalışma, hafta tatili, bayram ve genel tatil, yıllık izin, ikramiye, prim, yemek yardımı, yol yardımı gibi tüm işçilik haklarından birlikte sorumluluk esastır. Kanunun kullandığı, "birlikte sorumluluk" deyiminden tam teselsülün, dolayısıyla müşterek ve müteselsil sorumluluğun anlaşılması gerekir." denilmektedir.

Diğer yandan, anılan Kanunun 3 üncü maddesinde, Bu Kanunun 2 nci maddesinin altıncı fıkrasına göre iş alan alt işverenin; kendi işyerinin tescili için asıl işverenden aldığı yazılı alt işverenlik sözleşmesi ve gerekli belgelerle birlikte, birinci fıkra hükmüne göre bildirim yapmakla yükümlü olduğu, bölge müdürlüğünce tescili yapılan bu işyerine ait belgelerin gerektiğinde iş müfettişlerince inceleneceği, inceleme sonucunda muvazaalı işlemin tespiti halinde, bu tespiti ilişkin gerekçeli müfettiş raporunun işverenlere tebliğ edileceği, bu rapora karşı tebliğ tarihinden itibaren altı işgünü içinde işverenlerce yetkili iş mahkemesine itiraz edilebileceği, itiraz üzerine verilen kararların kesin olduğu, rapora altı iş günü içinde itiraz edilmemiş veya mahkeme muvazaalı işlemin tespitini onamış ise tescil işleminin iptal edileceği ve alt işverenin işçilerinin başlangıçtan itibaren asıl işverenin işçileri sayılacağı, asıl işveren-alt işveren ilişkisinin kurulması, bildirimi ve işyerinin tescili ile yapılacak sözleşmede bulunması gerekli diğer hususlara ilişkin usul ve esasların, çıkarılacak yönetmelikle belirleneceği hükme bağlanmıştır.

Yayımlanan Kanunun alt düzenleme çalışmaları kapsamında Alt İşverenlik İlişkisinin Kurulması, Bildirimi ve Tescili Hakkında Yönetmelik 27/09/2008 tarihli ve 27010 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Bu kapsamda tersanelerdeki taşeron uygulamasındaki aksaklıklar da göz önünde bulundurularak asıl işveren-alt işveren ilişkileri düzenlenmiş ve disipline edilmeye çalışılmıştır.

Diğer taraftan, gerek Bakanlığımız İş Teftiş Kurulu Başkanlığınca sektöre yönelik yapılan denetimlerde gerekse araştırma raporlarında gemi inşa sanayinde birçok risk faktörünün yanı sıra çalışanların eğitim eksikliği de ön plana çıkmaktadır. Elde edilen bilgiler doğrultusunda gemi inşa sektöründe iş sağlığı ve güvenliği açısından yaşanan sorunların ivedilikle giderilebilmesi için sektör çalışanlarına yönelik etkili bir eğitim programının oluşturulması ve hazırlanacak eğitim planlamasının hızla hayata geçirilmesi, tersane çalışanlarının ve işverenlerinin çalışma hayatında karşılaştıkları tehlike ve riskleri öğrenerek güvenlik kültürü kavramını benimsemeleri amacıyla “*Tersanelerde İş Sağlığı ve Güvenliğinin Geliştirilmesi İşbirliği Protokolü*”, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü (İSGGM), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi Başkanlığı (ÇASGEM), Gemi İnşa Sanayicileri Birliği (GİSBİR) ve Türkiye Liman Dok ve Gemi Sanayi İşçileri Sendikası arasında 25/02/2008 tarihinde imzalanmıştır.

Protokol hızla uygulamaya konmuş ve 05/03/2008 tarihinde başlatılan eğitimlerde asıl işveren ve alt işverenler öncelikli olmak üzere 1.057 iş güvenliği uzmanı ve mühendisleri ile 16.841 işçiye eğitim verilmiştir.

Eğitim çalışmalarına paralel olarak İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğüne bağlı İş Sağlığı ve Güvenliği Merkezi Müdürlüğü teknik ekipleri tarafından tersanelerde risk değerlendirmesi programlaması yapılmış ve Tuzla Tersanelerinde ağır metal, toz, gaz, titreşim ve gürültü ölçümleri yapılmıştır. Bunun dışında kişisel koruyucuların ilgili teknik düzenlemelerde belirtilen standartlara uygun olup olmadığının saptanması amacı ile 14 Tersanede inceleme çalışmaları yürütülmüştür.

Ayrıca, Gemi Mühendisleri Odası ile 29/05/2009 tarihinde bir işbirliği protokolü imzalanmıştır. Protokol ile; gemi inşa ve bakım-onarım sektöründe ilgili tarafların iş sağlığı ve güvenliği mevzuatı, uygulamaları, tehlikeler ve riskler konusunda bilinçlenmelerini sağlayarak, iş kazası sayısını ve zararlarını mümkün olan en az seviyeye indirmek, çalışanların meslek hastalıklarından korunmalarını sağlamak, dolayısıyla sektördeki mevcut iş sağlığı ve güvenliği durumunu iyileştirmek için eğitim programları oluşturulması ve pilot uygulamasının yapılması ile tersanelerde iş sağlığı ve güvenliği rehberi hazırlanması amaçlanmıştır. Protokol kapsamında Bakanlığımız tarafından hazırlanan “*Tersanelerde İş Sağlığı ve Güvenliği Rehberi*” Gemi Mühendisleri Odasına gönderilerek geri bildirimleri alınmıştır. Rehber üzerinde çalışmalar devam etmektedir.

Tuzla Tersanelerinde 2000 Yılı ile 2008 Yılı Haziran ayı sonuna kadar geçen sürede ölümle sonuçlanan iş kazalarının nedenleri incelendiğinde, kazaların yüzde 34 oranında yüksekten düşme, yüzde 16,5 oranında elektrik çarpması, yüzde 16,5 oranında malzeme çarpması/düşmesi, yüzde 11 oranında patlama, yüzde 11 oranında sıkışma ve yüzde 11 oranında diğer nedenler sonucu meydana geldiği görülmektedir. Meclis Araştırma Komisyonu Raporunda bahsedilen tüm eğitimlerin yanında “*Elektrikle yapılan çalışmalarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları*” ve “*Yüksekte yapılan çalışmalarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları*” konularına da önem verilmiştir.

4857 sayılı İş Kanununun 77 nci maddesine göre, işverenler, işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmak, işçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdürler. İşverenler, işyerlerinde meydana gelen iş kazasını ve tespit edilecek meslek hastalığını en geç iki iş günü içinde yazı ile ilgili Bölge Müdürlüğüne bildirmek zorundadır.

Bu düzenlemeye göre işyerlerinde önlem alma yükümlülüğü işverenlere aittir. 4857 sayılı İş Kanununun 91 ve 97 nci maddeleri gereği, kanun kapsamında yer alan işyerleri denetimi Bakanlığımız iş müfettişleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Gerek programlı gerek program dışı yapılan denetimlerde amaç, işverenlerin yukarıda bahsi geçen İş Kanununun 77 nci maddesinde ve sair iş sağlığı ve güvenliği mevzuatında belirtilen hususların yerine getirilip getirilmediğinin tespiti ile mevzuata aykırılık halinde gerekli yaptırımların ve tedbirlerin (idari para cezası, işyerinin durdurulması veya kapatılması) uygulanmasıdır.

Bilindiği üzere, Avrupa Birliği Müktesabatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı çerçevesinde, Avrupa Birliği Konsey Direktifleri de esas alınarak 4857 sayılı İş Kanunu uyarınca yeni yönetmelikler çıkarılmış olup bu yeni yönetmeliklerde yer alan yaklaşımlar çerçevesinde Bakanlığımız İş Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından sosyal tarafların da etkin katılımı sağlanarak sektör bazında "Projelendirilmiş Teftişler" yürütülmeye başlanılmıştır.

Projelendirilmiş teftişlerdeki amaç, iş kazalarının ve meslek hastalıklarının önlenmesi için gerekli sağlık ve güvenlik tedbirlerinin alınmasını sağlamak, işyerlerindeki ortak genel problemleri belirlemek ve tüm ilgili tarafların da katılımıyla bu sorunlara çözüm önerileri ve tedbirleri ortaya koymak ve sektör ile ilgili veri toplamaktır. Proje teftişlerinde, iş kazalarının veya meslek hastalıklarının yoğun olduğu sektörler öncelikli olarak ele alınmaktadır.

Yapılan teftişlerde, meydana gelen kazaların sebepleri, bu ve benzeri kazaların bir daha meydana gelmemesi bakımından alınması gerekli tedbirlerin neler olduğu ayrıntılı olarak araştırılmakta ve incelenmektedir. İş Teftiş Kurulu Başkanlığı, iş kazaları ve meslek hastalıklarının meydana gelmemesi, sağlıklı ve güvenli bir işyeri ortamı tesis edilmesi ile iş sağlığı ve güvenliği kültürünün başta konu ile ilgili sosyal taraflar olmak üzere, toplumun her kesiminde oluşturulması için gerekli her türlü çalışma ve hassasiyeti göstermektedir.

Bakanlığımızca, Proje Teftişleri kapsamında, 01/09/2006-31/01/2007 tarihleri arasında "Tersanelerde İş Sağlığı ve Güvenliği Teftiş Projesi" ve 12/09/2007-05/10/2007 tarihleri arasında "Tersanelerde İş Sağlığı ve Güvenliği Teftiş Projesi-2" yürütülmüştür.

Projelendirilmiş teftişlerin yanında Tuzla ve Yalova Tersaneler bölgelerinde kurulduğundan bugüne kadar iş sağlığı ve güvenliği yönünden rutin denetimler yapılmaktadır.

Diğer taraftan, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun "Gemi İnşa Sanayisindeki İş Güvenliği ve Çalışma Şartları Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla" 26/02/2008 tarihli ve 911 sayılı Karar uyarınca oluşturulan Komisyon tarafından hazırlanan raporun, "Çalışma Koşulları ve Organizasyona İlişkin Çözüm Önerileri" başlıklı 6.2 maddesinin (g) maddesinde "*Tuzla Gemi İnşa Sanayi Bölgesi'nde İş Müfettişlerinin ve Sosyal Güvenlik Kurumu Müfettişlerinin sürekli denetim yapmalarını sağlayacak bir yapı oluşturulmalıdır.*" denilmiştir. Söz konusu öneriyle ilgili olarak Tuzla Tersaneler bölgesinde her ay düzenli olarak 2 iş müfettişi görevlendirilmiştir. Halen 1 iş müfettişi burada görev yapmaktadır. İş müfettişleri, tersane işyerlerinde daha önce yapılan teftişlerde tespit edilen hususların işverenlerce giderilmesi ile ilgili karşılaştıkları sorunların çözümüne ilişkin önerilerde bulunma, işyeri ziyaretlerinde iş mevzuatı ile ilgili aksayan hususlar ortaya çıktığında gerekli müdahalelerde bulunma, iş kazası meydana gelmesi durumunda ise bu kazaları inceleme görevlerini yerine getirmektedir.

Ancak iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin etkin bir şekilde alınması ve sürekli geliştirilmesi sadece teftiş hizmetleri ile değil işveren, işçi ve ilgili tüm tarafların iş sağlığı ve güvenliği konusuna öncelik vererek, önleyici yaklaşımı esas alan, çalışanların katılımını hedefleyen bir çizgide yerine getirmesi ile mümkündür.

Tersanelerde yeterli iş güvenliği sağlanamaması sebeplerinin başında tersanelerdeki alan darlığının geldiği düşünülmektedir. 2002 yılı ve öncesi daha küçük tekne yapımı üzerine

Tersanelerde yeterli iş güvenliği sağlanamaması sebeplerinin başında tersanelerdeki alan darlığının geldiği düşünülmektedir. 2002 yılı ve öncesi daha küçük tekne yapımı üzerine yoğunlaşan bölge tersaneleri ülke dışından da yüksek tonajlı gemi siparişleri almaya başlayınca fiziki mekanları dikkate almadan talepleri karşılamaya yönelmişlerdir. Dolayısıyla kapasitelerinin üzerinde iş yapmaya başlamaları diğer sorunları da beraberinde getirmiştir. Keza yoğun çalışma saatleri, iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin yeterli olmayışı, riskli işlerin taşeronlara yaptırılması, kayıtdışılık, taşeronluk sistemindeki problemler, çalışan kişilerin mesleki eğitimlerinin yetersizliği, işçi ve işverenlerde gerektiği kadar iş güvenliği bilincinin olmaması diğer nedenler olarak sayılabilir. Bu eksiklikleri giderme yönünde çalışmalar devam etmektedir. Bu çerçevede, 26/05/2008 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren 5763 sayılı Yasa ile 4857 sayılı İş Kanununun 85 inci maddesinde değişiklik yapılmış ve ağır ve tehlikeli işlerde çalışacakların mesleki eğitim almadan çalışmaları yasaklanmış ve buna uymayan işverenlere idari para cezası uygulaması getirilmiştir.

Ayrıca, Bakanlığımızca 4857 sayılı İş Kanununun ve bu Kanun uyarınca çıkarılan Alt İşverenlik Yönetmeliğinin ilgili maddelerinin uygulanması bakımından, gemi inşa sektöründe yapılan işlerden hangilerinin mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işler olduğunun belirlenmesine yönelik olarak gerek iş sağlığı ve güvenliği yönünden gerekse işin yürütümü yönünden teftişe yetkili 7 (yedi) iş müfettişinden oluşan bir komisyon kurulmuş olup 2010 yılı Mayıs ayında tersaneler bölgesinde görevlendirilen bu müfettişler çalışmalarını sürdürmektedir.

Sendika üyesi olduğu için işten atılan 2 işçinin açtıkları dava sonucu yargı tarafından işe iade kararı verilmesine rağmen, işverenlerin bu işçileri işe başlatmaması konusunda Bakanlığımızın uygulayabileceği her hangi bir yaptırım olmamakla beraber bu konuda yargının uygulayacağı yaptırımlar kanunla düzenlenmiştir.

